

К. Р. Хачатуряндоктор філософії, викладач
Харківського автотранспортного фахового коледжу

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖУ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним з основних завдань фахової передвищої освіти на сьогоднішні є формування психолого-педагогічної компетенції студентів коледжу. Педагогіка як наука, що бурхливо розвивається в останні 10-15 років, є потужним інструментом дослідження професійних компетенцій студентів у галузі вивчення предметів психолого-педагогічного циклу.

Актуальність дослідження обумовлена орієнтацією фахової передвищої освіти на розвиток професійних компетенцій студентів, що забезпечує таку ключову компетенцію студентів коледжу, як уміння вчитися. У контексті формування психолого-педагогічної компетентності основні види професійно-комунікативних компетенцій розвиваються в процесі психолого-педагогічних занять і розглянуті як професійні компетенції, що відповідають основним видам професійної діяльності студентів у майбутньому.

Завдання формування професійної компетентності студента коледжу не може бути вирішена без уважного ставлення до особливостей становлення основних психічних процесів і функцій у підлітковому та юнацькому віці.

Необхідність вивчення педагогічних технологій педагогами продиктоване практикою навчання – переходом від звичної парадигми «передачі знань» до більш складного «вироблення аналітичних здібностей» з тим, щоб самостійно формулювати проблеми і знаходити шляхи їх ефективного вирішення. Суть змін полягає у тому, щоб перейти від простої передачі знань, умінь і навичок у процесі навчання, необхідних для існування в сучасному суспільстві, до формування та розвитку професійної (технологічної) компетентності, готовності діяти і жити в різних умовах, брати участь у плануванні соціального розвитку.

Використання педагогічних технологій дозволяє знайти викладачеві нові можливості впливати на традиційний процес навчання та підвищувати його ефективність.

У зв'язку з цим, сучасному педагогу необхідно вільно орієнтуватися в існуючих освітніх технологіях, здійснювати їх вибір з урахуванням умов, у яких доведеться працювати.

Сучасний стан професійної освіти характеризується пошуком ефективних інструментів підготовки студентів, спрямованих на розвиток пізнавальної активності та самостійності, що сприяють самореалізації особистості та досягненню високих результатів у майбутній професійній діяльності. Одним із способів вирішення даної проблеми є технологічний підхід у професійній освіті, що відкриває великі можливості для концептуального та проєктувального опанування різних аспектів освітньої, соціальної та педагогічної дійсності.

Ключові слова: професійна освіта, технологічний підхід, технологізація освіти, проєктні технології.

Постановка проблеми. Становлення ринкових відносин призвело до глибоких структурних змін в економіці та соціальній сфері – появи малих і середніх підприємств, активного розвитку сфери послуг, створенні фінансової інфраструктури тощо. Процеси реструктуризації, що супроводжуються кризовими явищами у виробництві державної економіки, викликали необхідність репрофілізації професійної освіти, спрямованої на підготовку більш широкої гами професійно і життєво самовизначених фахівців, активних суб'єктів на ринку праці.

Таким чином, зміна змісту професійної освіти викликана декількома причинами.

З позиції суспільства – зміст професійної освіти має забезпечувати підготовку не тільки кваліфікованих та компетентних професіоналів, а й освіченої та культурної особистості.

З позиції багатукладного виробництва – зміст освіти має відповідати вимогам автономної, самостійної, творчої, соціально-адаптованої професійної діяльності.

З позиції здобувачів вищої освіти – зміст професійної освіти має реалізовувати їх професійні потреби та гарантувати досягнення професійної майстерності.

Ефективна реалізація вимог різних «замовників» до професійної освіти стає неможливою в межах традиційних освітніх структур, у зв'язку з чим формуються нові типи багаторівневих освітніх закладів, що пропонують не тільки урізноманітнити професії, а й урізноманітнити різні профілі та рівні кваліфікації: від робітника до молодшого інженера.

Аналіз досліджень і публікацій. Педагогічні проблеми, пов'язані з розвитком професійної

освіти, особливостями її переорієнтації відображені у роботах: О. Беляєвої, Ю. Васильєва, Б. Вульфсона, Е. Зеера та інших авторів.

Результати дослідження визначили найбільш важливі концепції розвитку професійної освіти, на підставі яких розробляються стратегічні кроки переорієнтації професійної освіти, що дозволило практично перейти на організацію нових моделей професійної школи: багаторівневі, багатофункціональні професійні освітні заклади – професійні ліцеї, коледжі тощо, які здатні реалізувати різноманітні вимоги «замовників».

Погляди дослідників на проблеми розвитку професійної освіти є різними. Дехто стверджує, що професійна освіта має готувати конкурентоспроможних фахівців, затребуваних на сучасному ринку праці; інші розглядають проблему з позиції «непідлаштування» професійної освіти лише під ринкові інтереси, а вважають за доцільне керуватися національними соціально-економічними пріоритетами; треті вказують на зміст професійної освіти як на саморозвиток системи, оскільки вона сама є відтворенням, але не товарів і послуг в першу чергу, а відтворенням професійної культури і, в кінцевому результаті, самої людини.

Однак незважаючи на різні позиції в оцінці змісту професійної освіти, можна виділити два моменти: перший – проблема змісту існує і актуальна для розвитку профосвіти; другий – традиційне формування змісту підготовки фахівців не відповідає новим вимогам на продукт професійної освіти.

Перехід до ринкової економіки загострює актуальність проблеми якісного навчання в системі безперервної професійної освіти з метою підготовки соціально та професійно мобільних фахівців.

Одним з напрямків розвитку системи безперервної професійної освіти є підвищення ефективності роботи з професійної адаптації, оскільки від цього залежить ставлення до професії і до навчання, якість знань, умінь і навичок, стійкість професійної спрямованості особистості.

Відомо, що професійна адаптація сприяє подальшому утвердженню молоді у своєму професійному виборі. Разом з тим виявляє недоліки попередньої роботи з професійного самовизначення студентів та активізує формування нових установок, потреб, ціннісних орієнтацій та професійної спрямованості молодого людини у сфері праці. Тому адаптація також є своєрідним критерієм ефективності профорієнтаційної роботи з молоддю.

Аналіз готовності випускника загальноосвітньої школи до процесу навчання в професійному освітньому закладі та багаторічний досвід роботи зі студентами показують, що вони не володіють цілим комплексом загальнонавчальних умінь, мають слабе уявлення про вимоги та умови праці в обраній сфері діяльності, що негативно впливає на про-

цес мобільної адаптації до подальшої професійної діяльності. У зв'язку з цим формування у студента вмінь вчитися самостійно є однією з умов готовності випускника до майбутньої адаптації.

Мета статті. Забезпечити ефективний механізм формування готовності студентів коледжу до професійної діяльності за допомогою застосування комплексу сучасних педагогічних технологій в умовах інтеграції початкової та середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Система освіти в цілому і професійної, зокрема, будується з урахуванням пріоритетів економічного і соціального розвитку країни. На практиці реалізується спадкоємність навчання, як у рамках практикоорієнтованої освіти, так і по відношенню до університетської вищої освіти. Розширюється застосування модульної побудови освітніх програм, спрямованої на забезпечення спадкоємності навчання. У сучасному освітньому просторі існує велика кількість різноманітних освітніх установ, що реалізують програми практикоорієнтованої освіти (коледжі, підготовчі центри, професійні інститути, професійні академії тощо), їх спектр розширюється.

У навчальних комплексах «коледж-університет» реалізуються освітні програми різних ступенів і рівнів. Об'єднання матеріальної бази середніх та вищих професійних навчальних закладів дозволяє значно покращити її використання та знизити загальні витрати на її оновлення. У цих комплексах складаються сприятливі умови для підготовки фахівця, здатного до адаптації в мінливих соціально-економічних умовах.

Сучасні соціально-економічні умови, зростання середніх та дрібних підприємств, безперервний процес оновлення техніки і технологій вимагають від системи професійної освіти зміни підходу до організації професійного навчання. Нові підходи суттєво посилюють особистісно-розвиваючий аспект освіти, передбачають розвиток і становлення особистості людини як професіонала протягом усього життя. При цьому професійна освіта має надати окремій особистості свободу вибору освітніх траєкторій відповідно до її здібностей, запитів і можливостей, враховувати потреби замовників професійних кадрів у підготовці мобільних, компетентних, конкурентоспроможних фахівців. Під «готовністю до професійної діяльності» варто розуміти інтегративну якість особистості, що є результатом професійної освіти і системоутворюючим фактором майбутньої професійної діяльності, що передбачає мотиваційний, креативний, теоретичний і практичний компоненти, підпорядковані загальній меті підготовки фахівців. Формування готовності студентів до професійної діяльності – одне з найважливіших завдань професійної освіти.

Науково-технічний прогрес кінця ХХ століття уможливив технологізацію не тільки численних

галузей виробництва, він невблаганно поринув у сферу культури та освіти.

Всі створені і використовувані сьогодні технології поділяються на два види: промислові та соціальні.

До промислових технологій належать технології переробки природної сировини (нафта, руда, деревина) або отриманих з неї напівфабрикатів (готовий метал, прокат, деталі виробів тощо).

Соціальною технологією називають технологію, в якій вихідним і кінцевим результатом виступає людина, а основним параметром, який змінюється – одна або декілька її властивостей (наприклад, технологія навчання студентів, побудована на основі комп'ютерних програмних засобів).

У будь-якій сфері діяльності людини створення і широке використання

технологій веде до розширення можливостей і підвищення потенціалу даної сфери. Педагогіка не є винятком.

Педагогічні технології – феномен, що виник як результат взаємодії новітніх тенденцій у розвитку педагогічної теорії та інноваційної практики.

Педагогічні технології можна вважати моделлю професійного навчання, в якому правомірно виділити, у вузькому сенсі, чисто технологічну площину професійних та навчальних досягнень і вмій, але з іншої сторони, управління активністю суб'єктів з їх ціннісними орієнтаціями, індивідуальними особливостями поведінки, спілкування та діяльності.

Технологізація освіти – якісно новий щабель у методології педагогічної науки.

На сучасному етапі технологізація освіти передбачає точне інструментальне управління навчальним процесом та гарантоване досягнення поставленої навчальної мети.

Технологічний підхід до навчання відкрив нові можливості для концептуального та проєктувального засвоєння різних галузей та аспектів освітньої, педагогічної та соціальної дійсності. Як зазначає Т. Артюгіна «технологічний підхід варто розглядати як проєктування та застосування технологій навчання на вирішення освітніх завдань» [1, с. 18-19].

Впровадження технологічного підходу до педагогічної практики обумовлено технологізацією мислення у зв'язку з різким зростанням ролі інформаційних технологій та посилення впливу техніки в різних галузях людського буття. Важливий той факт, що застосування технологічного підходу в педагогіці вищої школи сприяє цілісному прогнозуванню структур процесу формування професійної компетентності майбутнього спеціаліста.

Розглядаючи педагогічні технології, варто зазначити, що питання можливостей технологізації освітнього процесу довгі роки було предметом наукових суперечок через ймовірнісний характер його протікання. Однак вчені зійшлися на думці, що

педагогічний (освітній) процес може бути визнаний таким, що проходить на технологічному рівні, якщо гарантовані відтворюваність і вимірюваність його результатів. На відміну від стандартизованого змісту, педагогічні технології можуть варіюватися. Залежно від поставлених цілей навчання та їх різного поєднання складається певний набір моделей навчання. Педагогічна технологія – це проєкт і реалізація системи послідовного розгортання педагогічної діяльності, спрямованої на досягнення цілей освіти та розвитку особистості студентів, що гарантує відтворення результатів навчання незалежно від індивідуальності педагога. Якість підготовки студентів коледжу до професійної діяльності багато в чому залежить від особистісно-орієнтованих, практикоорієнтованих, розвиваючих, навчальних і виховуючих технологій. При цьому враховуються психолого-педагогічні особливості студентів, їх мотивація на отримання професії (спеціальності).

У поданій роботі педагогічні технології розглядаються в якості психолого-педагогічної категорії, тобто як інструментарій досягнення цілей навчання, керівництва до діяльності та безпосередньо діяльності з управління процесом навчання при орієнтації на індивідуальні особливості особистості та рівень підготовленості студентів.

Педагогічні технології у процесі свого розвитку пройшли декілька етапів, що можна простежити за зміною формулювання терміну: технологія в освіті, технологія освіти, педагогічні технології, так і його змісту.

Динаміка розвитку педагогічних технологій призвела до появи сучасних педагогічних технологій, орієнтованих на реалізацію розвивальної функції. Характерними ознаками даних технологій є такі: цільовий, системно-технологічний, змістовно-операційний. До числа педагогічних технологій відносяться особистісно-орієнтовані, інноваційні, активні та інтерактивні технології.

Сьогодні традиційні форми навчання значною мірою втрачають свою ефективність. Перевага віддається особистісно-розвиваючим практикоорієнтованим технологіям. Разом з традиційними методами ефективні проєктні технології, технології конкурсної діяльності, технології проблемного навчання, дослідницькі технології, ігрові технології, тренінгові технології; інформаційні та комунікативні технології, технології навчальних фірм та технології студентського самоврядування. Слід особливо зазначити, що педагогічні технології у професійній освіті мають застосовуватися комплексно, проєктуватися під конкретні цілі та умови освітнього процесу, враховувати специфіку професійної діяльності та психологічні аспекти розвитку особистості студентів. Завданням прикладних досліджень у професійній освіті є пошук оптимального поєднання застосовуваних педаго-

гічних технологій з урахуванням специфіки професій (спеціальностей) та побудови на цій основі ефективних моделей підготовки студентів коледжу до професійної діяльності.

Висновки і пропозиції. Сучасні соціально-економічні тенденції актуалізують проблеми підвищення якості професійної підготовки фахівців. У зв'язку з жорстокою конкуренцією на ринку праці зростають вимоги до випускників ВНЗ при влаштуванні на роботу. Випускник повинен володіти не тільки фундаментальними знаннями за фахом, а й багатьма особистісними якостями, серед яких найбільш затребуваними можна виділити: креативність, адаптивність, критичне мислення, цілеспрямованість, здатність до професійного зростання тощо. Для успішної професійної діяльності необхідне володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, новими методами розробки навчальних програм тощо. Не останнє місце посідають навички самоосвіти, вміння поєднувати теорію з практикою, а також пошукові вміння і навички. Таким чином, претендент на вакантне місце сьогодні повинен вміти

ставити перед собою досяжні мету і завдання, реалізовувати їх за допомогою самостійно знайдених засобів (інформаційних, матеріальних тощо), вміло застосовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань, оформлювати та представляти результати своєї роботи.

Різноманітні освітні технології дозволяють підвищити інтерес студентів до навчальної діяльності, що передбачають різні форми подачі та засвоєння програмного матеріалу, підсумовують у собі великий освітній, розвиваючий і виховний потенціал. Використання нових технологій відповідає сучасним вимогам, що стоять перед освітніми закладами, при підготовці конкурентоспроможних громадян. Завдяки новим освітнім технологіям закладаються основи для успішної адаптації та самореалізації в подальшому житті випускників коледжів.

Список використаної літератури:

1. Артюгина Т.Ю. Современные образовательные технологии: изучаем и применяем: учеб. Архангельск. АО ИППК РО. 2009. 58 с.

Khachaturian K. Pedagogical technologies of formation of readiness of college students for professional activity

One of the main objectives of secondary vocational education is the formation of psychological and pedagogical competence of College students. Pedagogy, rapidly developing in recent years, is a powerful tool for the study of professional competencies of students in the field of subjects of psychological and pedagogical cycle.

The relevance of the study is due to the orientation of secondary vocational education to the development of professional competencies of students, providing such a key competence as the ability to learn. In the context of the formation of psychological and pedagogical competence, the main types of professional and communicative competences are developed in the process of psychological and pedagogical training, and the authors consider them as professional competences corresponding to the main types of professional activity.

The problem of formation of professional competence of the student can not be solved without careful analyzes of the peculiarities of the formation of the main mental processes and functions in adolescence.

The need to study pedagogical technologies by teachers is dictated by the practice of learning - a transition from the usual paradigm of «transfer of knowledge» to a more complex «development of analytical abilities» in order to independently formulate problems and find ways to solve them effectively. The essence of the changes is to move from the simple transfer of knowledge, skills and skills in the process of learning, necessary for existence in modern society, to the formation and development of professional (technological) competence, willingness to act and live in different conditions, to participate in the planning of social development.

The use of pedagogical technologies allows the teacher to find new opportunities to influence the traditional learning process and increase its effectiveness.

In this regard, a modern teacher needs to freely navigate existing educational technologies, make their choice taking into account the conditions in which they will have to work.

The current state of professional education is characterized by the search for effective tools for the preparation of students, aimed at the development of cognitive activity and independence, contributing to the self-realization of the individual and achieving high results in future professional activities. One of the ways to solve this problem is a technological approach in professional education, which opens up great opportunities for conceptual and design mastering of various aspects of educational, social and pedagogical reality.

Key words: professional education, technological approach, technologization of education, project technologies.